

CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ W CHEŁMIE

EFEKTYWNOŚĆ PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ Z ZAKRESU REINTEGRACJI SPOŁECZNEJ I ZAWODOWEJ W CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ W CHEŁMIE

„Nowa szansa”

**Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.**

Program Operacyjny Kapitał Ludzki
PRIORYTET VII – Promocja integracji społecznej
DZIAŁANIE 7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej
Poddziałanie 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Realizacja projektu:

Miasto Chełm / Centrum Integracji Społecznej

Chełm, ul. Połaniecka 10

tel./fax. 82 563 73 79

cischelm@cis.chelm.pl

www.cis.chelm.pl

BIULETYN INFORMACYJNY
CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ W CHEŁMIE

**Efektywność podejmowanych działań z zakresu reintegracji
społecznej i zawodowej w Centrum Integracji Społecznej
w Chełmie**

Autor
Paweł Narodowicz

Centrum
Integracji
Społecznej
w Chełmie

Chełm 2011

Publikacja została wydana w ramach projektu
„Nowa szansa”
realizowanego przy udziale środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Autor
Paweł Narodowicz

Projekt okładki i opracowanie techniczne
Paweł Fik

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

publikacja bezpłatna

© Copyright by
CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

22-100 Chełm, ul. Połaniecka 10

tel./fax. 82 563 73 79
cischelm@cis.chelm.pl
www.cis.chelm.pl

Spis treści

1. Wstęp	09
2. Rozdział 1. Zatrudnienie socjalne – idea i funkcje	11
3. Rozdział 2. Centrum Integracji Społecznej w Chełmie	15
2.1. Założenia organizacyjne	15
2.2. Podstawy prawne działalności.	20
2.3. Działalność Centrum na przestrzeni pięciu lat funkcjonowania	21
4. Rozdział 3. Efektywność podejmowanych działań	32
5. Rozdział 4. Program Operacyjny Kapitał Ludzki w działalności Centrum Integracji Społecznej	39
6. Podsumowanie	47
7. Bibliografia:	48

Wstęp

Zjawisko marginalizacji i wykluczenia społecznego jest jednym z elementów strategicznych polityki społecznej państwa w zakresie rozwiązywania negatywnych zjawisk, będących następstwem zmieniających się warunków ekonomicznych i społecznych. Zwalczenie ubóstwa i wykluczenia społecznego wynika z europejskiej polityki społecznej i oparte jest na otwartej metodzie koordynacji łączącej plany działań na rzecz integracji społecznej. W listopadzie 2001 r. został przyjęty przez Parlament Europejski i Radę Europy "Wspólnotowy Program Działań Walki z Wykluczeniem Społecznym na lata 2002 - 2004", który miał zapewnić skuteczność i efektywność polityki prowadzonej przez poszczególne kraje europejskie na rzecz:

- poprawy zrozumienia problematyki ubóstwa i wykluczenia społecznego przy zastosowaniu porównywalnych wskaźników,
- wymiany doświadczeń i informacji w zakresie prowadzonych działań i opracowywania narodowych planów,
- zwiększania zdolności zapobiegania marginalizacji przez tworzenie systemu współpracy, wspieranie najlepszych rozwiązań i prowadzenie dialogu między wszystkimi zainteresowanymi stronami: władzą, instytucjami społecznymi, organizacjami pozarządowymi.

Pierwszą polską ustawą, która w bezpośredni sposób odnosi się do kwestii związanych z procesem wykluczenia społecznego jest ustawa o zatrudnieniu socjalnym z dnia 13 czerwca 2003 r. (Dz. U. Z 2004 r. Nr 122 poz. 1143), która dała podstawy pod tworzenie nowych jednostek pozwalających organizować zatrudnienie socjalne, jako kompleksowy system pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.

Zatrudnienie socjalne częściowo realizuje filozofię polityki społecznej opartej na schemacie „praca zamiast zasiłku”, który powoli wypiera schemat „zasiłek zamiast pracy”.

Głównym założeniem zatrudnienia socjalnego jest domniemanie, że podstawową formą walki z ubóstwem jest zapewnienie osobom możliwości przekwalifikowania się i podjęcia pracy, jako źródła dochodu, nie zaś wspomaganie świadczeniami z pomocy społecznej.

Zatrudnienie socjalne, w myśl ustawy, powinno uzupełniać tradycyjny system pomocy społecznej.

Ważnym elementem filozofii, z której wyrasta idea zatrudnienia socjalnego, jest zasada „pomocy do samopomocy” sformułowana przez twórcę legendarnej kopenhaskiej Szkoły Kofoeda – Hansa Christiana Kofoeda, dla którego podstawowym elementem pracy socjalnej było wspieranie aktywności tych, którzy pomocy potrzebowali i wspieranie ich w samodzielnym rozwiązywaniu swoich problemów.

H. Ch. Kofoed twierdził, że dając komuś samą tylko pomoc materialną, obrażamy jego godność i człowieczeństwo, uważając, że nie jest on w stanie zdobyć się na żaden wysiłek. Tymczasem znacznie istotniejszym elementem jest dać drugiemu człowiekowi bezwarunkowe wsparcie.

Ten sposób myślenia odzwierciedla wiarę w człowieka i w olbrzymi, twórczy potencjał w nim drzemiący. Kofoed uważał, że wymagając aktywności i zmuszając do działania, pozwalamy wykluczonym odzyskać godność i wiarę w siebie.

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym powstawała przy znacznym udziale partnerów społecznych. Przede wszystkim aktywnie, w pracach nad projektem ustawy, uczestniczyli przedstawiciele organizacji społecznych zaangażowanych w walkę z wykluczeniem społecznym. Były to w pierwszym rządzie organizacje, które w swojej socjalnej działalności, nie tylko skupiają się na doraźnym zaspokajaniu potrzeb swoich podopiecznych, na interwencjach o charakterze kryzysowym, ale które w olbrzymiej części działają na polu aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem, i które zajmują się społeczną i zawodową reintegracją osób marginalizowanych.

Ustawa w art. 1 definiuje zjawisko wykluczenia społecznego, określając je, jako stan, w którym osoba nie może własnym staraniem, ze względu na swoją sytuację życiową zaspokoić swoich podstawowych potrzeb, co prowadzi do zrywania więzi rodzinnych, zawodowych i społecznych.

Instrumenty stworzone przez ustawę są adresowane do grup szczególnego ryzyka, zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, osób o niskiej zatrudnialności:

1. bezdomnych, realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności,

2. uzależnionych od alkoholu, którzy zakończyli program psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego,
3. uzależnionych od narkotyków i innych środków psychoaktywnych, którzy zakończyli program terapeutyczny,
4. chorych psychicznie,
5. bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż 24 miesiące,
6. zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem,
7. uchodźców realizujących indywidualny program integracji.

Zadania określone w ustawie realizowane są poprzez zatrudnienie socjalne, przez co należy rozumieć zapewnianie uprawnionym osobom możliwości uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej i zatrudnienia wspieranego.

Rozdział 1. Zatrudnienie socjalne – idea i funkcje

Zatrudnienie socjalne skierowane jest do osób, które są zagrożone wyobcowaniem społecznym i z uwagi na sytuację życiową, nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb.

Chodzi tu o osoby znajdujące się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

Istotę zatrudnienia socjalnego wskazuje ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym¹, określając je jako zapewnianie osobom podlegającym wykluczeniu społecznemu (...) możliwości uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej i zatrudnienia wspieranego.

Na potrzeby niniejszej publikacji zajmiemy się zatrudnieniem socjalnym, jako możliwością uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez Centra Integracji Społecznej. Mając na uwadze powyższe należy wskazać, iż zatrudnienie socjalne jest procesem złożonym, na który składają się różne formy pomocy: zajęcia teoretyczne i praktyczne, poradnictwo, terapia, wykonywanie pracy, pobieranie świadczeń.

---

¹ Dz.U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.

Zatrudnienie socjalne to nie tylko doraźne zorganizowanie czy znalezienie pracy, ale jest to ciąg różnych działań, które docelowo mają zapewnić powrót do aktywności zawodowej.

Zajęcia prowadzone w Centrach Integracji Społecznej mają na celu wykształcenie odpowiednich postaw życiowych u osób w nich uczestniczących. Chodzi tu np. o umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej, pełnienia ról społecznych w miejscu pracy czy zamieszkania (reintegracja społeczna) oraz odbudowanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy (reintegracja zawodowa).

W ramach zatrudnienia socjalnego Centra świadczą usługi dotyczące nabywania umiejętności zawodowych, przyuczania do zawodu, przekwalifikowania. Zajmują się także nauką planowania życia, przybliżają możliwości uzyskania własnych dochodów poprzez zatrudnienie czy działalność gospodarczą, uczą racjonalnego gospodarowania zasobami pieniężnymi. Działania z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej obejmują m.in. warsztaty psychologiczne i zawodowe, indywidualne poradnictwo socjalne, psychologiczne, zawodowe, zajęcia psychoedukacyjne i edukacyjne, specjalistyczne kursy zawodowe oraz zajęcia praktycznej nauki zawodu w różnych specjalnościach.

Reintegracja społeczna i zawodowa uczestników Centrum prowadzona jest na podstawie Indywidualnych Programów Zatrudnienia Socjalnego – IPZS, opracowanych indywidualnie dla każdego z uczestników przez pracownika socjalnego CIS, przy współpracy z doradcą zawodowym, psychologiem i instruktorem zawodu.

Na treść tego programu składa się m.in. określenie zakresu i form reintegracji, rodzajów sprawności psychofizycznych niezbędnych do podjęcia pracy i metod ich doskonalenia.

Programy zatrudnienia socjalnego umożliwiają sprecyzowanie oczekiwań wobec osób, których dotyczą, indywidualizują zadania określone ustawami, wyznaczają konkretne cele, których osiągnięcie pozwala przezwyciężyć trudną sytuację życiową ich adresatów, ponadto ułatwiają one kontrolę nad wykorzystaniem świadczeń przez ich beneficjentów – są nie tylko warunkiem udzielenia wsparcia, ale również motywacją do poprawy sytuacji życiowej osób korzystających z różnych form pomocy społecznej.

Istotnym elementem działań mających na celu przywrócenie uczestników Centrum na rynek pracy jest dobrze poprowadzona reintegracja zawodowa, pozwalająca na nabywanie umiejętności zawodowych przez przyuczenie do zawodu, bądź też przekwalifikowanie lub podwyższenie kwalifikacji zawodowych. Warunkiem skuteczności reintegracji zawodowej jest ściśle jej powiązanie z działaniami z zakresu reintegracji społecznej i szerokiej współpracy specjalistów w obu tych dziedzinach.

Reintegracja zawodowa w Centrach jest prowadzona w różnych grupach zawodowych, gdzie dla uczestników organizowane są warsztaty, w ramach których często planowana jest realizacja usług na otwartym rynku. Przybliża to uczestnika do otwartego rynku, zarówno z jego wadami jak i zaletami.

Praktyczna nauka zawodu odbywa się pod okiem instruktora zawodu określonej specjalności w pracowniach i warsztatach będących w posiadaniu Centrum, jak również w formie praktyk zewnętrznych w firmach komercyjnych, instytucjach samorządowych, organizacjach III sektora, itp.

Miejsca zewnętrznych praktyk uczestników są dobierane tak, aby dawały szansę na zatrudnienie w tym właśnie przedsiębiorstwie, firmie czy instytucji.

Centra Integracji Społecznej, w ramach reintegracji zawodowej, mogą prowadzić działalność wytwórczą, handlową lub usługową (...)², w związku z czym mogą oferować swoje usługi na lokalnym rynku branżowym. Promują przez to działalność Centrum, jego uczestników, wpływając jednocześnie na poszukiwanie potencjalnego miejsca zatrudnienia dla absolwentów Centrum.

Najważniejszym zyskiem płynącym z zatrudnienia socjalnego jest możliwość powrotu na rynek pracy, w tym także na zasadach zatrudnienia wspieranego.

Centra oferują kompleksową pomoc w skierowaniu uczestnika do pracy u pracodawcy, w podjęciu własnej działalności gospodarczej oraz wspólnej działalności uczestników zajęć reintegracyjnych w formie spółdzielni socjalnej. Ponadto mają możliwość same zatrudniać swoich absolwentów na zasadach zatrudnienia wspieranego.

W procesie powrotu na rynek pracy ważna jest współpraca pomiędzy Centrum a Urzędem Pracy oraz z innymi instytucjami zajmującymi się

---

² Art. 9 pkt 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym, Dz.U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143, z późn. zm.

pośrednictwem pracy w zakresie dostosowania działań reintegracyjnych zapotrzebowania lokalnego rynku pracy na dany rodzaj pracowników.

Proces reintegracji w Centrach Integracji Społecznej przebiega w kilku wymiarach:

- *zawodowym*: poprzez przywracanie, nabywanie i poszukiwanie wyższych kwalifikacji zawodowych, podnoszenie posiadanych umiejętności zawodowych, poszukiwanie stałego zatrudnienia,
- *społecznym*: poprzez odbudowywanie zniszczonych więzi i powrót do norm uznawanych w społeczeństwie,
- *obywatelskim*: poprzez utożsamianie się z postawami współodpowiedzialności wobec wspólnoty,
- *psychologicznym*: poprzez rozwijanie aspiracji, wyznaczanie celów życiowych.

Działalność Centrów Integracji Społecznej przyczynia się w efekcie finalnym m.in. do zwiększenia szans grupy docelowej na znalezienie zatrudnienia, aktywizacji społecznej, poprawy warunków materialnych uczestników i ich rodzin oraz zapewnienia stałych źródeł dochodów.

Zatrudnienie socjalne nie jest gwarancją, ale daje duże szanse na aktywizację zawodową oraz przezwyciężenie trudnej sytuacji życiowej.

Zatrudnienie socjalne kładzie duży nacisk na edukację i aktywizację osób w nim uczestniczących, po to by w przyszłości mogły one własnym staraniem zaspokajać swoje potrzeby życiowe i nie czuły się wyobcowane ze społeczeństwa.

Rozdział 2. Centrum Integracji Społecznej w Chełmie

Centrum Integracji Społecznej w Chełmie jest jednostką organizacyjną działającą zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym realizującą reintegrację zawodową i społeczną przez następujące usługi:

1. kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiągnięcie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu;
2. nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych;
3. naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą;
4. uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

2.1. Założenia organizacyjne.

Placówka działa od sierpnia 2006 roku i wspiera osoby dotknięte wykluczeniem społecznym, które ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

Do grupy beneficjentów pomocy chełmskiego Centrum należą przede wszystkim osoby z grona bezrobotnych mieszkańców Miasta Chełm. Wsparcie kierowane jest także do osób uzależnionych od alkoholu, bezdomnych oraz osób zwalnianych z zakładów karnych, które mają trudności w integracji ze środowiskiem³.

Program pracy z uczestnikami zawiera działania, które zapewniają pomoc w uzyskaniu bezpieczeństwa socjalnego, aktywizację zawodową, osobisty rozwój i obejmują zagadnienia realizowane poprzez następujące usługi:

---

³ Wnioski z analizy sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie za lata 2006-2010.

- 1) *reintegrację zawodową*, czyli odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w Centrum zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy;
- 2) *reintegrację społeczną*, czyli odbudowanie i podtrzymanie u osoby biorącej udział w zajęciach w Centrum umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu;
- 3) umożliwienie *zatrudnienia wspieranego*, czyli udzielenie pomocy w podjęciu pracy na podstawie stosunku pracy lub w podjęciu działalności gospodarczej osobie uczestniczącej w zajęciach w Centrum.

Realizacja programu zatrudnienia socjalnego przebiega wielopłaszczyznowo i zapewnia:

- 1) usamodzielnienie osób dotkniętych dysfunkcjami, zagrożonych lub podlegających wykluczeniu społecznemu przez edukację zawodową i społeczną w celu osiągnięcia, własnym staraniem, samodzielności ekonomicznej, rozbudzenia aspiracji do podnoszenia własnych kwalifikacji zawodowych;
- 2) prowadzenie szeroko rozumianej profilaktyki społecznej poprzez odbudowywanie zniszczonych więzi, powrót do norm powszechnie używanych w rodzinie, grupie, społeczeństwie;
- 3) stworzenie instytucjonalnych mechanizmów, umożliwiających zatrudnienie i związaną z tym readaptację zawodową i integrację społeczną dla tych osób, które nie są w stanie wykazać wymaganej produktywności, co znacznie ogranicza możliwości zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

Pełen zakres usług, świadczonych podczas każdej z edycji zatrudnienia socjalnego, obejmuje szereg zajęć tematycznie dostosowanych do potrzeb grupy.

O ile zajęcia realizowane w ramach reintegracji zawodowej obejmują względnie stały zakres tematyczny przystosowujący uczestnika do podjęcia zatrudnienia w określonym zawodzie, o tyle zajęcia reintegracji społecznej mają często zindywidualizowany charakter i oprócz szkoleń ogólnych kształtujących określone postawy, zawierają zagadnienia szczególnie ważne dla poszczególnych uczestników lub grup uczestników (grupy terapeutyczne, grupy samopomocowe, grupy wsparcia).

Plan rocznego szkolenia zawodowego najczęściej obejmuje teoretyczną i praktyczną naukę zawodu, natomiast reintegracja społeczna to przede wszystkim warsztaty motywacyjne, warsztaty terapeutyczne, grupy wsparcia dostosowane do indywidualnych potrzeb uczestników.⁴ Dla każdej edycji uczestnictwa w Centrum planowany jest ramowy program reintegracji społecznej, który po przeprowadzeniu rekrutacji i określeniu problemów oraz potrzeb uczestników, każdorazowo jest modyfikowany i dostosowywany do potrzeb i deficytów osób obejmowanych wsparciem. Programy szkoleń i profile grup zawodowych są planowane z uwzględnieniem aktualnego zapotrzebowania rynku pracy na określone grupy pracowników.

Zajęcia z reintegracji społecznej i zawodowej w Centrum odbywają się przez 5 dni w tygodniu (od poniedziałku do piątku) po 6 godzin dziennie przez łączny okres 12 miesięcy.

Pierwszy miesiąc jest miesiącem próbnym, uczestnicy wówczas otrzymają świadczenie integracyjne w wysokości 50% zasiłku dla bezrobotnych. W tym okresie specjaliści zatrudnieni w Centrum oceniają czy uczestnik może realizować Indywidualny Program Zatrudnienia Socjalnego przez kolejne 11 miesięcy.

Po pomyślnym zakończeniu okresu próbnego, dyrektor MOPR w Chełmie na wniosek dyrektora Centrum, kwalifikuje uczestnika do dalszego uczestnictwa w zajęciach. Okres właściwego uczestnictwa trwa do 11 miesięcy, ale jeśli analiza stanu realizacji programu uzasadnia potrzebę jego przedłużania, dyrektor Centrum, na wniosek pracownika socjalnego, może wydłużyć okres uczestnictwa o kolejne 6 miesięcy.

W czasie pobytu w placówce uczestników obejmuje tzw. zatrudnienie socjalne, którego podstawą jest Indywidualny Program Zatrudnienia Socjalnego.

IPZS określa zasady uczestnictwa w Centrum, obowiązki uczestnika oraz CIS, formy i zakres reintegracji zawodowej i społecznej oraz osoby odpowiedzialne za realizację programu.

Program może zostać rozwiązany na skutek uporczywego naruszania postanowień programu przez uczestnika, trwałego opuszczania zajęć przez uczestnika lub na wniosek uczestnika o odstąpieniu od programu.⁵

---

⁴ K.Sokołowska, *Zakładanie i prowadzenie Centrum Integracji Społecznej*, Bractwo Miłosierdzia im. Św. Brata Alberta, Lublin 2010

⁵ Tamże, art. 13.

W ramach realizacji Indywidualnego Programu Zatrudnienia Socjalnego uczestnicy Centrum otrzymują:

- świadczenie integracyjne (*w okresie próbnym – 50% wysokości zasiłku dla bezrobotnych, oraz 100% wysokości zasiłku dla bezrobotnych przez kolejne 11 miesięcy*),
- zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego,
- jeden posiłek dziennie,
- odpowiednie badania lekarskie,
- szkolenie w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- odzież roboczą i obuwie robocze,
- bezpieczne i higieniczne warunki uczestnictwa w zajęciach, w tym środki ochrony indywidualnej.

Najważniejszym zyskiem płynącym z uczestnictwa w Centrum jest możliwość powrotu na rynek pracy, między innymi na zasadach tzw. zatrudnienia wspieranego.

Po zakończeniu uczestnictwa w Centrum, Powiatowy Urząd Pracy może skierować uczestnika do pracy u pracodawcy lub w CIS, uczestnik może też założyć własną działalność gospodarczą bądź spółdzielnię socjalną.

Jak zostać uczestnikiem Centrum integracji Społecznej?

Na wstępie należy zaznaczyć, iż uczestnictwo w zajęciach Centrum jest zupełnie dobrowolne, a przystąpienie do programu poprzedza proces rekrutacji.

Każda osoba zainteresowana uczestnictwem w CIS musi złożyć w siedzibie Centrum *Wniosek o skierowanie do uczestnictwa w zajęciach Centrum Integracji Społecznej*. Wniosek wypełnia bezpośrednio osoba zainteresowana lub pracownik instytucji wnioskującej.

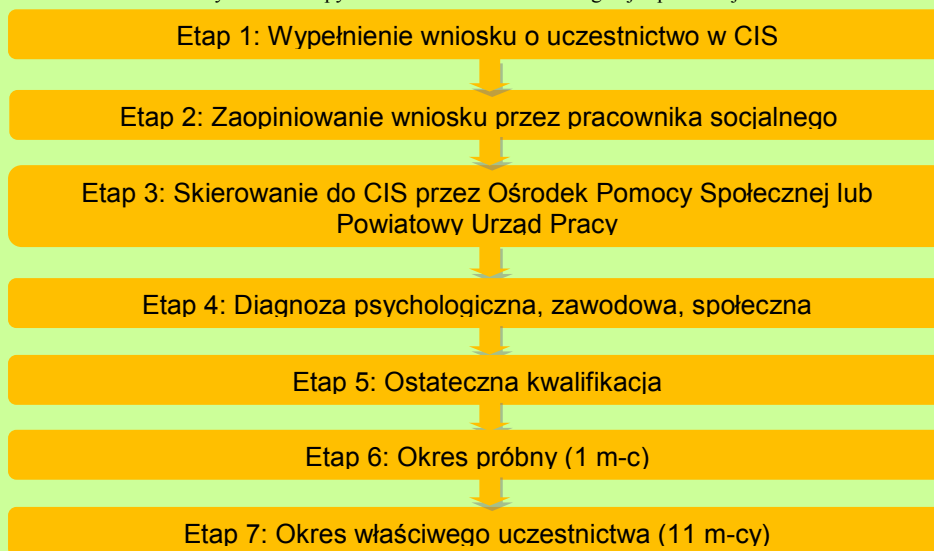
Każdy wniosek powinien być zaopiniowany przez pracownika socjalnego Ośrodka Pomocy Społecznej, właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu osoby kierowanej do udziału w programie (po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego). Na tej podstawie osoba zainteresowana jest ostatecznie kierowana do uczestnictwa w programie Centrum przez Ośrodek Pomocy Społecznej lub, w przypadku osób długotrwale bezrobotnych, przez Powiatowy Urząd Pracy, z powiadomieniem właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu

tej osoby ośrodka pomocy społecznej.⁶ Dodatkowo osoby uzależnione są zobowiązane dostarczyć dokument poświadczający zakończenie programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego lub programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej.

Zainteresowani uczestnictwem w CIS w dalszej kolejności poddani są diagnozie psychologicznej, zawodowej i socjalnej przeprowadzonej przez pracowników Centrum. Działanie to ma pomóc rozpoznać cechy osobowościowe, zainteresowania i preferencje uczestników, poznać ich stopień motywacji do zmiany sytuacji życiowej.

Na podstawie opinii pracownika socjalnego, psychologa i doradcy zawodowego, zespół pracowników Centrum dokonuje ostatecznej kwalifikacji do uczestnictwa w poszczególnych grupach zawodowych w programie Centrum Integracji Społecznej.

Rysunek1. Etapy kierowania do Centrum Integracji Społecznej.

(Źródło: Opracowanie własne na podstawie przepisów ustawy o zatrudnieniu socjalnym.)

Centrum funkcjonuje przez 6 godzin dziennie, 5 dni w tygodniu. Obecność uczestników odnotowywana jest w dzienniku obecności prowadzonym przez instruktorów zawodu, specjalistów realizujących zajęcia. Instruktorzy zawodu codziennie towarzyszą uczestnikom w realizacji programu.

---

⁶ Tamże, art. 12.

Szczegółowe zasady organizacji pracy Centrum Integracji Społecznej zawarto w regulaminie organizacyjnym.

2.2. Podstawy prawne działalności.

Centrum Integracji Społecznej zostało powołane przez Prezydenta Miasta Chełm, Zarządzeniem Nr 855/06 z dnia 18 maja 2006 r. Do końca 2010 roku Centrum działało jako gospodarstwo pomocnicze Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie. Jednakże zmiany ustawy o finansach publicznych z roku 2010 wymusiły likwidację gospodarstw pomocniczych, tym samym zmuszając funkcjonujące na terenie naszego kraju Centra Integracji Społecznej do przekształcenia w inne formy prawne. Niektóre Centra zostały przejęte przez organizacje pozarządowe, inne przekształcono w zakłady budżetowe, jednostki budżetowe, a jeszcze inne po prostu zlikwidowano.

Centrum Integracji Społecznej w Chełmie zostało przekształcone w jednostkę organizacyjną Miasta Chełm, nieposiadającą osobowości prawnej, prowadzącą działalność w formie jednostki budżetowej. W takiej formule funkcjonuje od stycznia 2011 roku na podstawie Uchwały Nr LVI/504/10 Rady Miasta Chełm z dnia 28 października 2010 roku.

Podstawą prawną, umożliwiającą funkcjonowanie Centrum Integracji Społecznej w Chełmie, podobnie jak i innych CIS-ów, jest ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2011r. Nr 43, poz. 225). Zawarto w niej wszelkie regulacje dotyczące zasad tworzenia i działalności Centrów Integracji Społecznej, zdefiniowano pojęcie wykluczenia społecznego oraz określono warunki uczestnictwa.

Zapisy art. 1 pkt. 2 określają, iż przepisy ustawy stosuje się w szczególności do:

1. bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
2. uzależnionych od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego;
3. uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej;

4. chorych psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego;
5. długotrwale bezrobotnych w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
6. zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
7. uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
8. osób niepełnosprawnych, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, którzy podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych, znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

Zadania określone w ustawie realizowane są poprzez zatrudnienie socjalne, rozumiane jako zapewnianie osobom, o których mowa powyżej, możliwości uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej i zatrudnienia wspieranego.⁷

2.3. Działalność Centrum na przestrzeni pięciu lat funkcjonowania

Centrum Integracji Społecznej w Chełmie rozpoczęło swoją działalność w drugiej połowie sierpnia 2006r. Pierwsze dni działalności poświęcono rekrutacji uczestników, przy której duży udział mieli pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie oraz Powiatowego Urzędu Pracy.

W rekrutacji uczestniczył doradca zawodowy, psycholog oraz socjoterapeuta. Wybór odpowiednich osób nie zawsze był prosty. Na pierwsze rozmowy przyszło ponad 100 osób, każda z nich z bagażem różnych doświadczeń życiowych i zawodowych. Wspólnymi siłami pracownicy rekrutujący wyłonili 50 osób, które zostały zakwalifikowane do uczestnictwa w programie pierwszej edycji Centrum Integracji Społecznej⁸.

---

⁷ Art. 1 pkt.4. ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym, Dz.U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143, z późn. zm.

⁸ http://www.cis.chelm.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=23

Obserwując proces powstawania Centrów Integracji w Polsce można zauważyć, że często nowopowstające placówki miały przeznaczony na swoją działalność budynek, który wymagał gruntownych remontów. Adaptacje pomieszczeń zazwyczaj prowadzone były w ramach praktycznej nauki zawodu grup związanych z budownictwem. Tak też było w przypadku inicjatywy w Chełmie.

Lokal przy ul. Połanieckiej 10 przeznaczony na działalność Centrum wymagał gruntownej modernizacji, więc tymczasową siedzibą placówki stała się sala konferencyjna Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie.

Jako pierwsza zajęcia rozpoczęła grupa remontowo - budowlana, która pod opieką i ze wsparciem instruktora zawodu od pierwszych dni uczestnictwa rozpoczęła front robót związanych z przygotowaniem siedziby Centrum.

Zdjęcia: Sale wykładowe przed remontem (archiwum CIS)

Dzięki dużemu zaangażowaniu i fachowości prowadzonych zajęć, praktyczna nauka zawodu przynosiła efekty. Oprócz nowych umiejętności uczestników, budynek, w którym prowadzona była nauka, zaczął spełniać swoje funkcje, nie tylko, jako pracownia, gdzie grupa budowlana mogła uczyć się i szlifować umiejętności, ale jako siedziba placówki wspierającej drugiego człowieka.

W nowej, choć nie do końca wyremontowanej siedzibie, Centrum zafunkcjonowało w październiku 2006 roku.

Kolejne powstające grupy w ramach I edycji to: opiekuńcza, porządkowa i kulinarna.

Zdjęcia: Sale wykładowe po adaptacji (archiwum CIS)

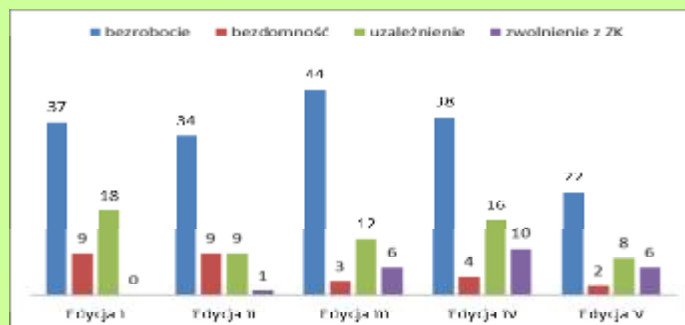
Wszyscy beneficjenci od początku uczestniczyli w warsztatach motywacyjnych, teorii zawodu i odbywali praktyki w terenie.

Prace remontowe posuwały się szybko, co owocowało oddawaniem do użytku kolejnych pomieszczeń.

Zdjęcia: Sale wykładowe po adaptacji (archiwum CIS)

Rysunek 4. Uczestnicy rozpoczynający zajęcia w poszczególnych edycjach z uwzględnieniem tytułu Skierowania

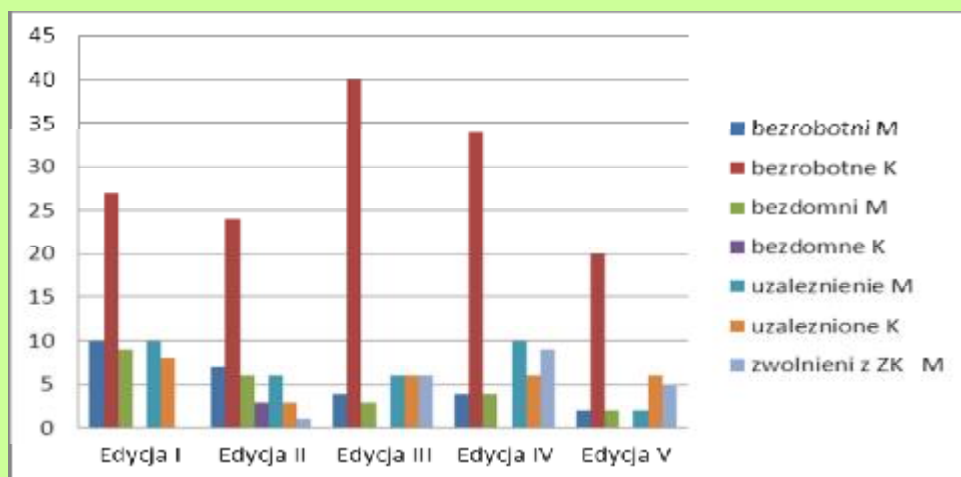
Źródło: Obliczenia własne na podstawie sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.

Zgodnie z danymi obrazowanymi na rysunku 4, wśród wszystkich edycji przeważały osoby objęte wsparciem z tytułu bezrobocia, natomiast najmniej było osób, które opuściły zakłady karne.

Szczególne uwagę należy zwrócić na osoby, które uczestniczyły w zajęciach Centrum z powodu uzależnienia, odpowiednio 18, 9, 12, 16 i 8 osób w poszczególnych edycjach. Z doświadczenia wiemy, że problem uzależnienia może być powiązany z innymi problemami, takimi jak bezdomność, brak pracy, czy trudności w integracji społecznej po opuszczeniu zakładu karnego. Często u osób bezrobotnych w trakcie uczestnictwa okazuje się, że bezrobocie nie jest problemem dominującym, a tylko skutkiem innego problemu – uzależnienia, i aby móc podejmować starania wyjścia na rynek pracy, nie wystarczy zadbać o sferę umiejętności czysto zawodowych czy umiejętności poruszania się po rynku pracy, lecz „naprawić” lub przynajmniej zminimalizować powód pozostawania bez pracy, jakim może być uzależnienie, do którego nikt się nie przyznawał czy też inne deficyty społeczne.

Rysunek 5. Uczestnicy rozpoczynający zajęcia w poszczególnych edycjach z uwzględnieniem tytułu skierowania w podziale na płeć

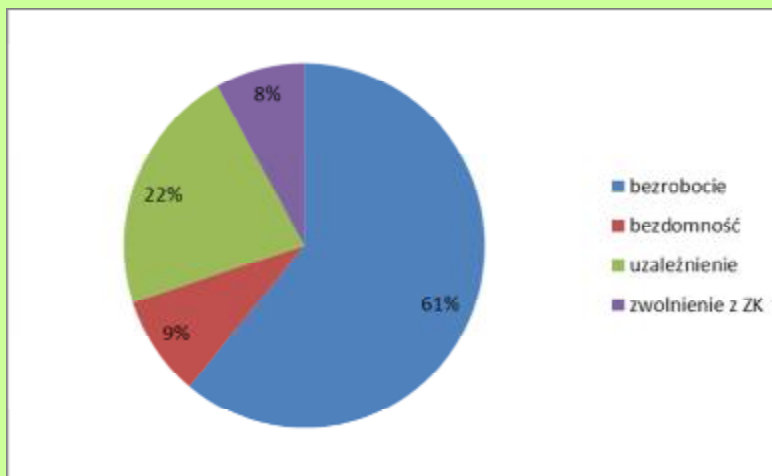
Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.

Zestawiając uczestników Centrum z pięciu edycji, biorąc pod uwagę ich płeć i tytuł skierowania, największą liczbę uczestników stanowiły bezrobotne kobiety (145 osób) 50,88% ogółu uczestników zajęć. Kolejną, choć nie tak liczebną grupę,

stanowili uzależnieni mężczyźni (34 osoby) 11,93% uczestników oraz uzależnione kobiety (29 osób) 10,18% beneficjentów Centrum.

Rysunek 6. Uczestnicy wszystkich edycji rozpoczynający zajęcia w podziale na tytuły skierowań.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.

Jak obrazują powyżej zebrane dane oraz podsumowanie ujęte na rysunku 6, spośród wszystkich osób kierowanych do uczestnictwa w Centrum najczęściej, bo aż 61% osób (172 osoby), rozpoczęło zajęcia z powodu pozostawania w gronie bezrobotnych.

Kolejne grupy stanowiły osoby uzależnione 22% (63 osoby) oraz osoby bezdomne 9% (27 osób).

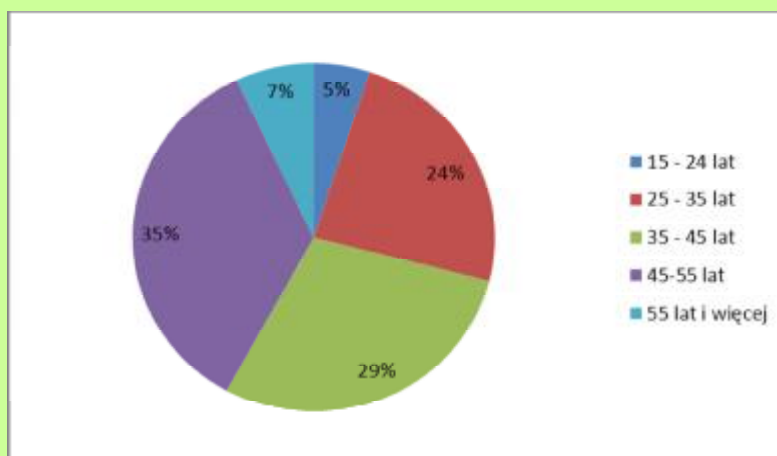
Ostatnią, najmniej liczącą kategorią kierowania było zwolnienie z zakładu karnego z liczbą 23 osób dając wynik 8% ogółu uczestników zajęć w latach 2006-2011.

Oferta Centrum jest kierowana do osób dorosłych.

Na rysunku 7 zobrazowano uczestników wszystkich edycji z podziałem na wiek. Widzimy tu, że 35 % (95 osób) spośród uczestników stanowiły osoby w wieku 45-55 lat. Kolejną grupą były osoby w wieku 35-45 lat -29% oraz osoby w wieku 25-35 lat -24%.

Spośród wszystkich grup wiekowych najmniejszy odsetek miała grupa osób w wieku 15-24 lata z wynikiem 5 % populacji uczestników Centrum.

Rysunek 7. Uczestnicy wszystkich edycji w podziale na wiek – ujęcie sumaryczne

Źródło: Obliczenia własne na podstawie sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.

Rysunek 8 pokazuje, jak dane przedziały wiekowe rozkładały się w poszczególnych edycjach.

Uczestnicy w wieku 45-55 lat dominowali w edycji 1,3 i 4 stanowiąc od 36% do 42% uczestników danego roku. Edycja II charakteryzowała się innym rozkładem wiekowym, przeważały tu osoby w wieku 35-45 lat stanowiąc 36% uczestników edycji, natomiast grupa 45-55 lat stanowiła tylko 28% (14 osób).

Tendencje wiekowe całkowicie zmieniła edycja V, w której dotychczas dominująca grupa osób w wieku 45-55 lat ustąpiła miejsca grupie młodszej o prawie 20 lat, tj osobom w wieku 24-35 lat stanowiącym aż 31,58 % ogółu uczestników danej edycji.

Analizując wiek osób w poszczególnych edycjach zauważalna jest tendencja wzrostowa udziału osób w wieku 24-35 lat, która z roku na rok się zwiększała począwszy od 8 osób stanowiących 14,8% uczestników I edycji, poprzez 21 osób stanowiących 30,88% uczestników III edycji, by osiągnąć aż 31,58% uczestników w edycji V.

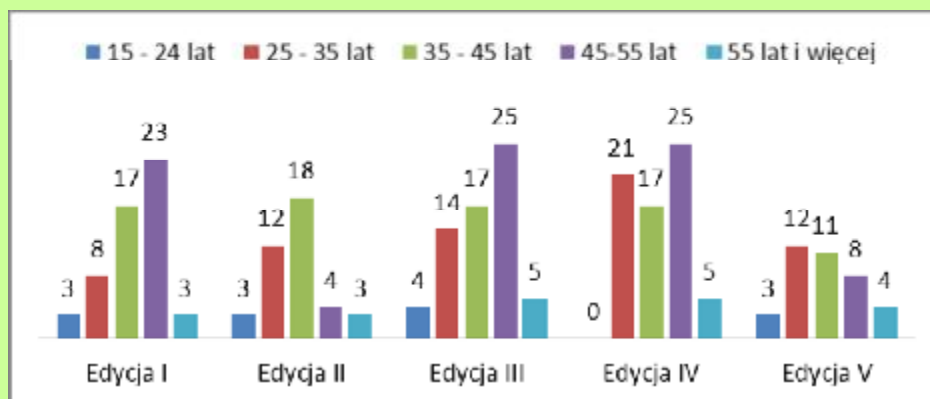
Ukazana statystyka pokazuje, iż z edycji na edycję maleje odsetek osób w wieku 45-55 lat. Począwszy od 42,59% w I edycji, poprzez 38,46% w III edycji, kończąc z wynikiem 21,05% dla edycji V.

Podobną tendencję spadkową obserwujemy w grupie osób w wieku 35-45 lat, która po wzroście z 31,50% w I edycji do 36,00% w II edycji, notowała coroczny

spadek w okresie uczestnictwa w edycjach II-V, osiągając 21,05% uczestników w edycji V (11 osób).

Dane wskazują, iż z działalności Centrum korzysta coraz więcej ludzi młodych.

Rysunek 8. Uczestnicy w poszczególnych edycjach w podziale na wiek

Źródło: Obliczenia własne na podstawie sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.

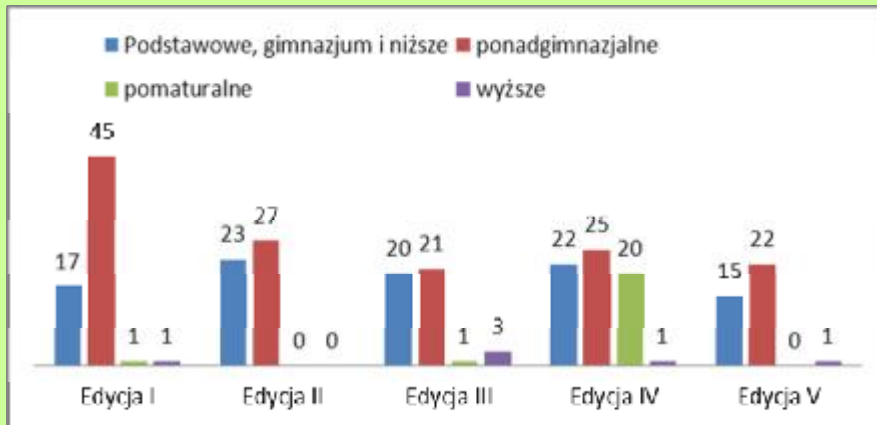
Kolejną cechą charakteryzującą grupę uczestników CIS jest wykształcenie. Rysunek 9 przedstawia uczestników poszczególnych edycji z podziałem na rodzaj wykształcenia.

Dotychczas w każdej edycji przeważały osoby z wykształceniem ponadgimnazjalnym, odpowiednio 45 osób (70,31%), 27 osób (54,00%), 21 osób (46,67%), 25 osób (36,76%) dla edycji od I do IV oraz 22 osoby w edycji V stanowiąc 57,89%.

Z zestawienia wynika, że odsetek osób z tym wykształceniem sukcesywnie malał na korzyść osób z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym i niższym. Stanowiły one odpowiednio 17 osób (26,56%), 23 osoby (46,00%), 20 osób (44,44%), 22 osoby (32,35%) dla edycji od I do IV oraz 15 osób w edycji V (39,47%). Wykształcenie osób w edycji IV odbiegało od profilu wcześniejszych edycji, ponieważ obok osób z wykształceniem ponadgimnazjalnym silną grupę stanowiły osoby z wykształceniem pomaturalnym - 20 osób (29,41%) ogółu uczestników tej edycji. Biorąc pod uwagę edycję kolejną należy uznać, iż sytuacja ta była ewenementem w działalności Centrum i jako sytuacja skrajna nie wpłynęła

znacznie na całokształt profilu wykształcenia uczestników w badanym okresie czasu.

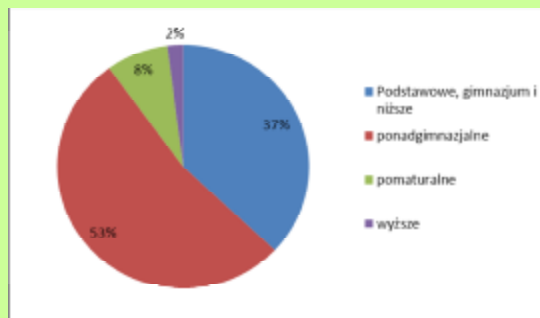
Rysunek 9. Uczestnicy w poszczególnych edycjach w podziale na wykształcenie

Źródło: Obliczenia własne na podstawie sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.

Analizując wykształcenie uczestników Centrum w ujęciu sumarycznym (rysunek 10) bez wątpienia można stwierdzić, iż największą grupę beneficjentów stanowiły osoby z wykształceniem ponadgimnazjalnym dając 53% (140 osób) wszystkich uczestników w badanym okresie. Pozostałe grupy stanowiły odpowiednio osoby z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym i niższym - 37% (97 osób), pомaturalnym - 8% (22 osoby) oraz wyższym – 2% (6 osób).

Rysunek 10. Uczestnicy wszystkich edycji w podziale na wykształcenie – ujęcie sumaryczne

Źródło: Obliczenia własne na podstawie sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.

Ważnym aspektem działalności Centrum jest reintegracja zawodowa i związane z nią uczestnictwo w poszczególnych grupach zawodowych. Rodzaje

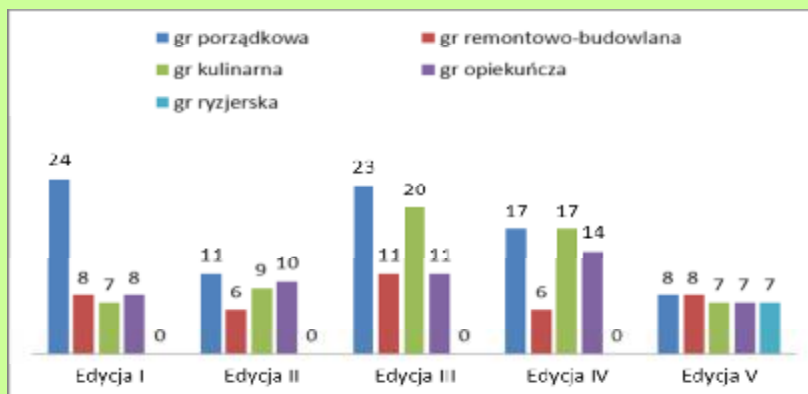
i liczebność grup zawodowych w poszczególnych edycjach były dostosowywane do potrzeb uczestników.

Edycje I-IV posiadały jednakowe liczebnie grupy zawodowe: porządkową, remontową, kulinarną oraz opiekuńczą.

Ważny jest fakt, iż od II edycji w nazwach grup zawodowych pojawił się przymiotnik „-porządkowa”, który utworzył nowe nazewnictwo i zmodyfikował profil grup: remontowo-porządkowa, kulinarno-porządkowa, opiekuńczo-porządkowa. Zabieg ten był działaniem przemyślanym, dostosowującym program Centrum do realiów rynku pracy. Biorąc pod uwagę zarówno dotychczasowe doświadczenie zawodowe uczestników, dysfunkcje, jakie ich dotyczyły, wykształcenie, a także specyfikę rynku pracy, modyfikowano program Centrum tak, aby w każdej grupie przygotowywać do zawodu, w którym można potem znaleźć zatrudnienie.

W pierwszych czterech edycjach dominowała zwiększona liczebność grupy porządkowej – największa dysproporcja widoczna była w edycji I – aż 51,06% uczestników edycji. W kolejnych edycjach podział na poszczególne grupy zawodowe ulegał zrównaniu, liczba uczestników grupy porządkowej zmniejszyła się na korzyść grupy kulinarnej, której liczebność z edycji na edycję stale wzrastała.

Rysunek 11. Uczestnicy w poszczególnych edycjach w podziale na grupy zawodowe

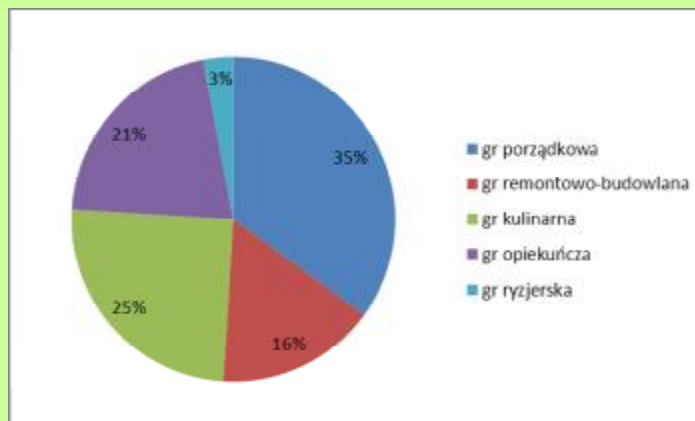

Źródło: Obliczenia własne na podstawie sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.

Całkowicie inny obraz przedstawiała edycja V, w której grupy zawodowe podzielone były równomiernie oscylując wokół 20% liczebności całej edycji.

Nowością było uruchomienie grupy fryzjerskiej, która składała się z samych kobiet i była odpowiedzią na zmiany w lokalnym rynku pracy i rynku usług.

Rysunek 12. Uczestnicy wszystkich edycji w podziale na grupy zawodowe – ujęcie sumaryczne

Źródło: Obliczenia własne na podstawie sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.

Analizując podział na grupy zawodowe w ujęciu sumarycznym (rysunek 12) można zauważyć, iż największą liczebność posiadała dotychczas grupa porządkowa stanowiąc 35% wszystkich uczestników w badanym okresie. Kolejną grupę stanowiła grupa kulinarna 25%, opiekuńcza 21% oraz remontowa 16%. Najmniej liczebną w badanym okresie była grupa fryzjerska z wynikiem 3% uczestników, jednakże był to efekt tego, że grupa została utworzona dopiero w V edycji.

Na podstawie powyższej analizy uczestników Centrum Integracji Społecznej w Chełmie w latach 2006-2011 można stworzyć obraz tzw. „statystycznego” uczestnika: w przeciągu pięciu edycji uczestnikiem Centrum najczęściej była kobieta w wieku 45-55 lat z wykształceniem ponadgimnazjalnym, która była kierowana do uczestnictwa w zajęciach z tytułu bezrobocia, angażowana głównie w zajęcia porządkowe bądź kulinarne z chęcią podjęcia zatrudnienia w miejscu o podobnej specyfice.

Z przedstawionych danych widać również, że z działalności Centrum korzysta coraz więcej ludzi młodych. Może to oznaczać, iż w gronie osób wykluczonych społecznie przybywa z roku na rok ludzi młodych. Tendencję taką

potwierdzają także statystyki Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie ukazujące coraz młodszy wiek osób bezrobotnych na Lubelszczyźnie.

Udział w Centrum jest szansą na aktywizację ludzi młodych, która może zapobiec nawarstwianiu się problemów związanych z pozostawaniem bez pracy.

Odpowiednio projektowane i realizowane działania nie dają gwarancji, lecz szansę na minimalizowanie skutków i przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, z jakim niewątpliwie w chwili obecnej mamy do czynienia.

Rozdział 3. Efektywność podejmowanych działań

Działalność każdego podmiotu, który wspiera drugiego człowieka oceniana jest nie na podstawie zamiarów czy planów działań, lecz na podstawie faktycznej efektywności pomocy.

Można by podejmować różnorodne próby rozpatrywania, czym jest efektywność tzw. działań społecznych, ale mając na uwadze cele działalności Centrum wydaje się, że najważniejszym efektem jest powrót uczestników na rynek pracy.

Uczestnictwo w zatrudnieniu socjalnym zmienia diametralnie życie uczestników, dlatego też niektórzy nie są w stanie dotrzymać jego warunków i w trakcie edycji zdarzają się odstąpienia od programu z różnych przyczyn.

Przystępując do analizy efektywności należy zwrócić uwagę na fakt, iż zajęcia w ramach jednej edycji trwają średnio 12 miesięcy, 5 dni w tygodniu po 6 godzin dziennie, co oznacza, iż jest to swoiste symulowanie zatrudnienia na otwartym rynku pracy wymagające przeorganizowania dotychczasowego trybu życia.

Poprzez organizację zajęć w takim systemie (codziennie), Centrum tworzy swoisty trening pracy, który przez swoje nasycenie w czasie niejako zmusza do zmiany przyzwyczajeń, zwłaszcza osób, które dłuższy czas pozostawały bez zatrudnienia, tym samym wypracowania obowiązku punktualności i rzetelności bycia w wyznaczonym miejscu przez wyznaczony czas w dłuższym okresie czasu.

Rysunek 13. Uczestnicy wszystkich edycji, którzy ukończyli uczestnictwo w zajęciach w porównaniu do tych, którzy je przerwali

Źródło: Obliczenia własne na podstawie sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.

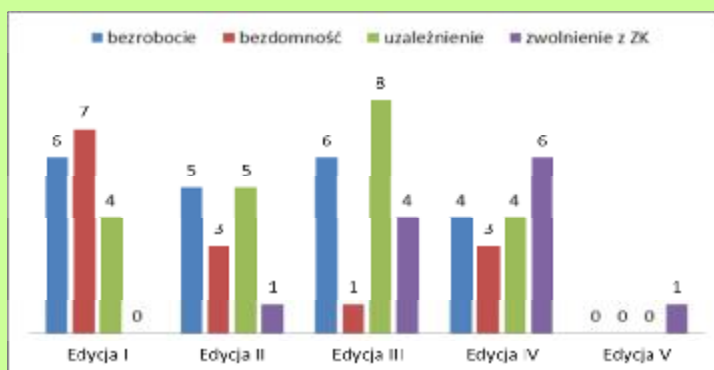

Z danych zilustrowanych na rysunku 13 wynika, iż w badanym okresie nie wszystkim uczestnikom udało się wytrwać do końca Indywidualnego Programu Zatrudnienia Socjalnego. Spośród wszystkich uczestników pięciu edycji organizowanych w okresie 2006-2011, uczestnictwo w zajęciach przerwało 24 % beneficjentów, tym samym 76% ukończyło zaplanowany program reintegracji.

Analizując sytuacje osób, które przerwały uczestnictwo w zajęciach należy zwrócić uwagę na fakt, że w kategorii „przerwało uczestnictwo” są zarówno osoby, które z własnej inicjatywy zrezygnowały z zajęć jak i osoby, które zostały usunięte z programu za łamanie warunków Indywidualnego Programu Zatrudnienia Socjalnego, np. nadużywanie alkoholu, nieobecności, itp.

Rysunek 14 obrazuje uczestników, którzy przerwali uczestnictwo w zajęciach z podziałem na tytuł skierowania do Centrum. Z danych wynika, że najbardziej stabilną i zmotywowaną do uczestnictwa była grupa osób bezrobotnych.

Rysunek 14. Uczestnicy poszczególnych edycji, którzy przerwali uczestnictwo w zajęciach

Źródło: Obliczenia własne na podstawie sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.

Na szczególną uwagę zasługuje sytuacja osób bezdomnych przerywających uczestnictwo. W I edycji aż 7 spośród 9 osób, które rozpoczęły zajęcia, przerwało uczestnictwo. W kolejnych edycjach było lepiej, 3 z 9 osób w edycji II, 1 z 3 osób w edycji III oraz 3 z 4 osób w edycji IV.

Te dane wskazują, iż wśród osób kierowanych do Centrum z tytułu pozostawiania bez dachu nad głową, niewielki odsetek zdołał ukończyć zajęcia.

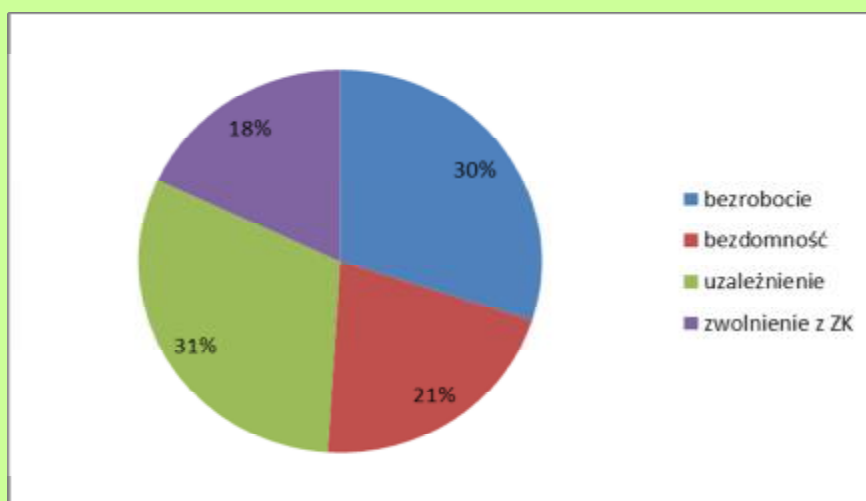
Z jednej strony dane wskazują na niską efektywność „utrzymania” uczestnika na zajęciach, jednakże z drugiej strony należy wziąć pod uwagę specyficzną sytuację danej grupy beneficjentów. Pozostając bez pracy i stałego miejsca

zamieszkania, ludzie są kształtowani przez nowe okoliczności i środowisko, a kilkuletnie wykluczenie, życie poza marginesem sprawia, iż zatracane zostają podstawowe zasady życia w społeczeństwie, właściwe postawy oraz umiejętności. Powrót do społeczeństwa w tej sytuacji jest procesem bardzo trudnym i wymagającym podejmowania wielu prób.

Ludzie bezdomni pozostawieni samym sobie, bez profesjonalnego wsparcia pogrążają się w głębokiej depresji, nasilając tym samym swoje zagubienie, strach, niepewność, oswiają się ze swoją mglistą przyszłością i stają się ofiarami chorób cywilizacyjnych. W przypadku braku perspektyw na jutro pogrążają się w uzależnieniach, chcąc zapomnieć o problemie jaki ich dotyka. Nawarstwione trudności powodują demotywację do działania na rzecz zmian. Zdarza się, że osoby nie potrafią sprostać nowym wyzwaniom i rezygnują z dalszej „walki”.

Patrząc na uczestników wszystkich edycji w ujęciu skumulowanym, zauważamy, iż największą grupę osób przerywających uczestnictwo stanowią osoby skierowane do Centrum z tytułu uzależnienia – 31% ogółu osób przerywających zajęcia. Uzależnienie jest problemem bardzo trudnym, który sprawia, że nawet w okresie abstynencji uczestnicy mają problemy z wytrwaniem w powziętych wyzwaniach. Zdarzają się nawroty choroby i powrót do nałogu.

Rysunek 15. Udział poszczególnych kategorii uczestników wszystkich edycji w ogólnej liczbie przerywających zajęcia

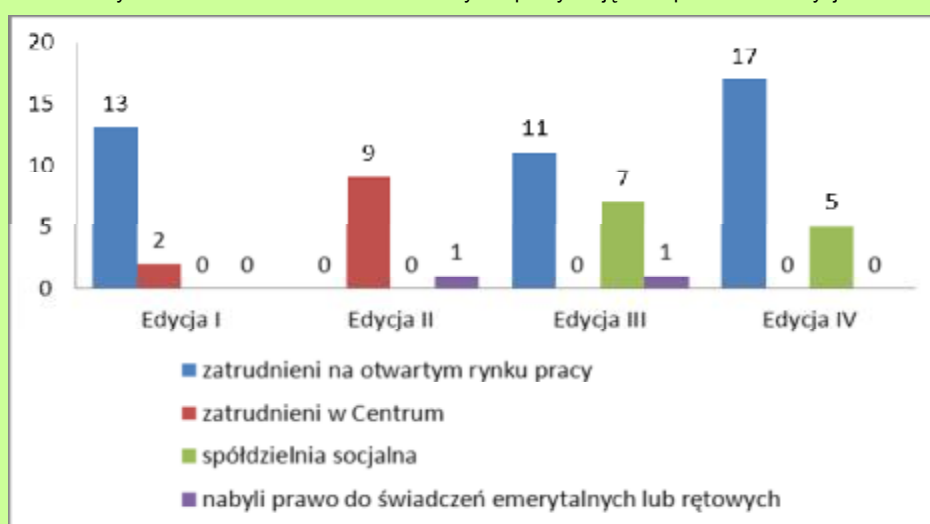

Źródło: Obliczenia własne na podstawie sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.

Wszyscy, którzy ukończyli zaplanowany Indywidualny Program Zatrudnienia Socjalnego stali się absolwentami Centrum zdolnymi do podjęcia zatrudnienia w różnych dostępnych formach.

Jak wskazują dane rysunku 16, absolwenci każdej z edycji często znajdowali zatrudnienie na otwartym rynku pracy. Absolwenci I edycji (2 osoby) otrzymali także zatrudnienie w Centrum Integracji Społecznej. Zatrudnienie w Centrum pozwalało objąć absolwentów swoistym nadzorem, ucząc pracy na zwykłym stanowisku pracy ze wszystkimi uprawnieniami jak i obowiązkami pracowniczymi.

Rysunek 16. Absolwenci Centrum na rynku pracy – ujęcie w podziale na edycje

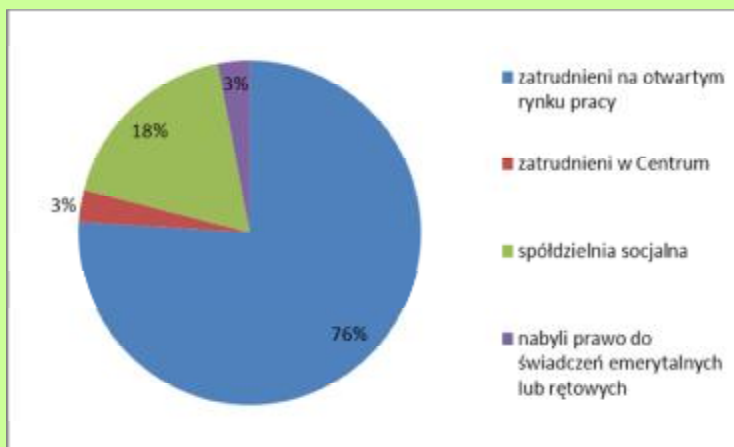
Źródło: Obliczenia własne na podstawie sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.

W III i IV edycji wśród absolwentów pojawiły się osoby, które rozpoczęły działania przedsiębiorcze zakładając spółdzielnię socjalną, odpowiednio 7 oraz 5 osób.

Spółdzielnia Socjalna jest specyficzną formą zatrudnienia, alternatywą dla jednoosobowej działalności gospodarczej, zakładaną przez minimum 5 osób podlegających wykluczeniu.

W przypadku prowadzenia jednoosobowej działalności każda niewłaściwa decyzja czy brak umiejętności może przynieść niepowodzenie. W przypadku działalności spółdzielczej, wspólnej, solidarnie zarządzanej, istnieje większe prawdopodobieństwo powodzenia działań.

Rysunek 17. Absolwenci Centrum na rynku pracy – ujęcie sumaryczne

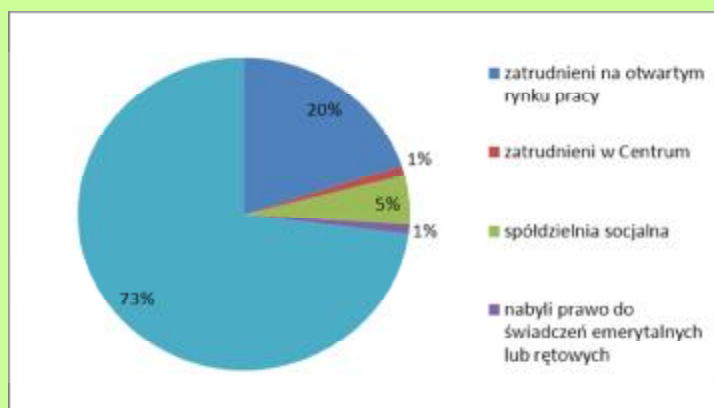
Źródło: Obliczenia własne na podstawie sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.

Biorąc pod uwagę wszystkie dotychczas zakończone edycje spośród osób, które usamodzielnily się ekonomicznie, znaczna większość, bo aż 76% otrzymała zatrudnienie na otwartym rynku pracy.

Następną kluczową wartością jest rozpoczęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej przez 18% absolwentów Centrum.

Efektywność działań zamykają z wynikiem 3% osoby, które nabyły prawo do świadczeń emerytalnych i rentowych oraz zatrudnieni w Centrum.

Rysunek 18. Efekty Centrum

Źródło: Obliczenia własne na podstawie sprawozdań z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.

Dopełnieniem analizy efektywności działań Centrum jest rysunek 18 przedstawiający sytuację wszystkich absolwentów w porównaniu do liczby osób obejmowanych wsparciem w czasie pięciu edycji.

Z danych wynika, iż dotychczas zakończone edycje (I-IV) osiągnęły efektywność na poziomie 27% osób usamodzielnionych ekonomicznie. Należy tu zaznaczyć, iż dane przedstawiają tylko i wyłącznie informacje uzyskane od absolwentów w okresie do pół roku od zakończenia edycji.

Osoby, które uzyskały zatrudnienie na otwartym rynku pracy stanowią 20%, spółdzielcy 5%, oraz pozostałe kategorie zajmują po 1%.

Powyższe dane obrazują efektywność zaraz po zakończeniu edycji. Nie przedstawiają obrazu po kilku latach.

Niejednokrotnie, zarówno w przypadku Centrów funkcjonujących dotychczas w innych miastach Polski jak i w Chełmie, zdarza się, że absolwent w chwili zakończenia „przygody” z Centrum nie wraca od razu na otwarty rynek, a zmiany zapoczątkowane uczestnictwem owocują dopiero po roku lub dwóch. Ponadto należy mieć na uwadze fakt, iż beneficjenci Centrum obejmowani są różnorodnym wsparciem nie tylko zawodowym, ale zwłaszcza społecznym.

Jednym z celów działalności Centrum jest wykształcenie odpowiednich postaw życiowych u uczestników zajęć. Chodzi tu np.: o umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej, pełnienia ról społecznych w miejscu pracy czy zamieszkania.

Efekty osiągane na tym polu, niejednokrotnie bardziej cenne niż na polu zawodowym, są tak naprawdę niemierzalne. Trudno jest ocenić ich efektywność miarami liczbowymi. Jednakże czy nabyciem umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej nie jest samo uczestnictwo w 12-to miesięcznej edycji zajęć w Centrum? Czy uczestnicy Centrum obcujący ze sobą przez pełen rok codziennie po 6 godzin, przez 5 dni w tygodniu nie tworzą swoistej społeczności?

Mając na uwadze powyższe można stwierdzić, że zobrazowanie efektywności prowadzonej reintegracji społecznej i zawodowej w ujęciu holistycznym jest bardzo trudne lub nawet niemożliwe. Możliwe jest posługiwanie się tylko szczytkowymi wskaźnikami opisującymi poszczególne zmiany, analizując je i starając się zastosować właściwą ich interpretację. Uczestnictwo w zajęciach Centrum Integracji Społecznej nie jest gwarancją, ale jedynie szansą podjęcia pracy czy przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej, dlatego też duży nacisk położony jest na

edukację i aktywizację uczestników, po to by w przyszłości mogli oni własnym staraniem zaspokajać swoje potrzeby życiowe i nie czuli się wyobcowani ze społeczeństwa.

Rozdział 4. Program Operacyjny Kapitał Ludzki w działalności Centrum Integracji Społecznej

Program Operacyjny Kapitał Ludzki jest jednym z programów operacyjnych, które są wdrażane w latach 2007-2013. Środki finansowe na jego realizację pochodzą z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Całość kwoty, jaką przewidziano na realizację PO KL, wynosi prawie 11,5 mld euro, w tym 9,7 mld euro (85%) to wszystkie środki Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce, na lata 2007 – 2013, a pozostałą część (15%) stanowią środki krajowe.

EFS wspiera politykę społeczną i finansuje działania państw członkowskich na dwóch płaszczyznach: przeciwdziałaniu bezrobociu oraz rozwoju zasobów ludzkich.

Celem PO KL jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, poprawę stanu zdrowia osób pracujących, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa.

PO KL służy przyspieszeniu rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, wzrostowi zatrudnienia oraz zwiększeniu spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej z krajami Unii Europejskiej.

W ramach Programu wsparciem obejmowane są obszary: zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna, rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników i przedsiębiorstw, a także zagadnienia związane z rozwojem zasobów ludzkich na terenach wiejskich, budową sprawnej i skutecznej administracji publicznej wszystkich szczebli oraz promocją zdrowia. PO KL składa się z 10 Priorytetów, realizowanych równolegle na poziomie centralnym i regionalnym.

W ramach komponentu centralnego (Priorytety I-V) wsparcie realizowane jest głównie na rzecz zwiększenia efektywności struktur i systemów instytucjonalnych, natomiast środki komponentu regionalnego (Priorytety VI-IX), są przeznaczane na wsparcie dla osób i poszczególnych grup społecznych. Realizacja Priorytetu X Pomoc techniczna pozwala na sprawne wdrażanie i monitorowanie postępów realizacji Programu oraz promocję Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce.

Środki z Unii Europejskiej dla CIS są dostępne w ramach procedur konkursowych w obrębie poszczególnych priorytetów PO KL. Finansowanie działań wpisujących się w zadania wynikające z ustawy o zatrudnieniu socjalnym można znaleźć przede wszystkim w Priorytecie VI oraz VII.

Wsparcie w ramach Priorytetu VI *Rynek pracy otwarty dla wszystkich* koncentruje się przede wszystkim na wybranych grupach docelowych, które doświadczają największych trudności związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy. Grupy te obejmują m.in.:

- a) osoby młode (do dwudziestego piątego roku życia), które nie posiadają doświadczeń zawodowych oraz kwalifikacji koniecznych do znalezienia zatrudnienia;
- b) kobiety (w tym zwłaszcza matki samotnie wychowujące dzieci);
- c) osoby starsze (po czterdziestym piątym roku życia), mające trudności z dostosowaniem się do wymogów modernizującej się gospodarki;
- d) osoby niepełnosprawne, poszukujące zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

Ponadto, wsparcie w ramach Priorytetu VI adresowane jest do osób długotrwale bezrobotnych, których reintegracja z rynkiem pracy jest z reguły najbardziej czasochłonna i wymaga zastosowania różnorodnych instrumentów aktywizacyjnych. W ramach Priorytetu, duży nacisk jest położony na podnoszenie jakości usług świadczonych na rzecz osób bezrobotnych i biernych zawodowo, w tym zwłaszcza na wczesną identyfikację potrzeb klientów instytucji rynku pracy oraz diagnozowanie możliwości ich rozwoju zawodowego, a także na zwiększenie dostępności usług pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego, które odgrywają kluczową rolę w początkowym okresie pozostawania bez zatrudnienia.

Ważnym elementem wsparcia w ramach Priorytetu VI jest również tworzenie warunków sprzyjających podnoszeniu zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych, obejmujące m.in. działania na rzecz dalszego doskonalenia, bądź zmiany kwalifikacji zawodowych w formie szkoleń, kursów i praktyk oraz możliwości zdobycia doświadczeń zawodowych w miejscu pracy. Pomoc koncentruje się również na rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia, obejmując m.in. doradztwo, szkolenia oraz usługi finansowo – prawne adresowane do osób pragnących rozpocząć własną działalność gospodarczą.

Większe możliwości dofinansowania działań podejmowanych przez Centrum Integracji Społecznej daje Priorytet VII *Promocja integracji społecznej*.

W tym przypadku finansowanie mogą otrzymać przede wszystkim działania zmierzające do ułatwienia dostępu do rynku pracy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz rozwijania instytucji ekonomii społecznej, jako skutecznej formy integracji społeczno –zawodowej.

Ważnym elementem wsparcia jest eliminowanie różnego rodzaju barier (organizacyjnych, prawnych czy psychologicznych) na jakie napotykają osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Wobec tych osób stosowane są instrumenty aktywnej integracji, mające na celu przywrócenie osób wykluczonych na rynek pracy oraz ich integrację ze społeczeństwem, poprzez przywrócenie zdolności lub możliwości zatrudnienia, uzyskanie wsparcia dochodowego oraz wyeliminowanie przeszkód napotykanych przez osoby i rodziny w procesie dostępu do praw i usług społecznych, a przez to wspierających ich powrót do zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

Istotne jest również tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi adaptacyjnych form zatrudnienia, w tym w sektorze ekonomii społecznej (organizacje pozarządowe, spółdzielnie pracy, spółdzielnie inwalidów i niewidomych, spółdzielnie socjalne), które, łącząc cele społeczne z ekonomicznymi, stanowią skuteczny instrument aktywizacji osób doświadczających trudności związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy. W tym kontekście kluczowe znaczenie ma wspieranie przedsiębiorczości społecznej i podmiotów działających na rzecz jej rozwoju, m.in. poprzez doradztwo, szkolenia oraz usługi finansowo - prawne.

Wsparcie w ramach Priorytetu VII przeznaczone jest nie tylko dla podmiotów ekonomii społecznej, ale również dla instytucji powołanych do jej wspierania, które poprzez dostarczanie niezbędnej wiedzy i doświadczenia w zakresie zasad prowadzenia działalności gospodarczej, zarządzania zasobami ludzkimi czy stosowania przepisów prawnych, umożliwiają rozwój i funkcjonowanie gospodarki społecznej.

Dodatkowym elementem wsparcia na rzecz mieszkańców obszarów wiejskich, jest system małych grantów finansowych, za pomocą których wspierane są inicjatywy ukierunkowane na podnoszenie zdolności do zatrudnienia, zwiększenie mobilności i aktywności społecznej mieszkańców i rozwój lokalnych inicjatyw na obszarach wiejskich, w celu zmniejszenia różnic pomiędzy tymi obszarami a ośrodkami miejskimi.

W ramach realizacji projektów systemowych w obrębie Priorytetu VII, gminy (Ośrodki Pomocy Społecznej – Poddziałanie 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej) oraz powiaty (Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie – Poddziałanie 7.1.2 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie) zgodnie z dokumentem „Zasady przygotowania realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej i Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie”, mogą kierować uczestników do uczestnictwa w zajęciach Centrum Integracji Społecznej.

Udział w zajęciach Centrum Integracji Społecznej stanowi wydatek kwalifikowany jako instrument aktywnej integracji w ramach kontraktów socjalnych (lub innych indywidualnych form) oraz programów aktywności lokalnej i programów integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

Najlepszym źródłem dofinansowania działalności Centrów Integracji Społecznej są środki Poddziałania 7.2.1 *Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym*. Projekty na rzecz integracji społeczno – zawodowej, obejmują wsparcie dla tworzenia i działalności podmiotów integracji społecznej, w tym: Centrów Integracji Społecznej, Klubów Integracji Społecznej, Zakładów Aktywności Zawodowej oraz podmiotów działających na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej (których podstawowym zadaniem nie jest działalność gospodarcza) z wyjątkiem Warsztatów Terapii Zajęciowej.

Projekty na rzecz integracji społeczno – zawodowej, obejmujące następujące typy realizowanych operacji⁹:

- a) staże, subsydiowane zatrudnienie i zajęcia reintegracji zawodowej u pracodawcy;
- b) poradnictwo psychologiczne, psychospołeczne lub zawodowe, prowadzące do integracji społecznej i zawodowej;
- c) rozwój nowych form i metod wsparcia indywidualnego i środowiskowego na rzecz integracji zawodowej i społecznej (w tym np. środowiskowej pracy socjalnej, centrów aktywizacji lokalnej, animacji lokalnej, streetworkingu, coachingu, treningu pracy);
- d) rozwój usług społecznych przewyżających indywidualne bariery w integracji społecznej, w tym w powrocie na rynek pracy;

---

9. Plan działania na 2010 rok, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Departament EFS.

- e) rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych, niezbędnych na rynku pracy;
- f) wsparcie tworzenia i działalności środowiskowych instytucji aktywizujących osoby niepełnosprawne, w tym zaburzone psychicznie,
- g) promocja i wsparcie wolontariatu, w zakresie integracji osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- h) wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania pozaszkolnych form integracji społecznej młodzieży (świetlice środowiskowe, w tym z programem socjoterapeutycznym, kluby środowiskowe) połączonych z realizacją działań w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej;
- i) rozwój dialogu, partnerstwa publiczno-społecznego i współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich na poziomie regionalnym i lokalnym;
- j) prowadzenie, publikowanie i upowszechnianie badań i analiz z zakresu polityki społecznej w regionie (w tym działań mających na celu przygotowanie i wdrażanie gminnych lub powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych)

Centra obejmujące wsparciem osoby z terenów wiejskich mają możliwość współfinansowania swoich inicjatyw ze środków Działania 7.3 *Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji*, obejmujące:

- a) projekty przyczyniające się do integracji społecznej mieszkańców obszarów wiejskich (z wyłączeniem instrumentów objętych zasadami pomocy publicznej);
- b) wsparcie inicjatyw lokalnych o charakterze informacyjnym, szkoleniowym i promocyjnym (np.: w formie szkoleń, spotkań, seminariów), mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców obszarów wiejskich;
- c) rozwój dialogu, partnerstwa publiczno-społecznego i współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich na poziomie lokalnym.

Centrum Integracji Społecznej w Chełmie korzystało dotychczas ze środków Priorytetu VII *Promocja integracji społecznej* realizując projekty konkursowe (Poddziałanie 7.2.1), jak i współdziałając w realizacji projektów systemowych (Poddziałanie 7.1.1 oraz 7.1.2).

Pierwszym realizowanym projektem, przy udziale środków Unii Europejskiej, był projekt „Spróbujmy jeszcze raz...” współfinansowany ze środków PO KL w ramach Poddziałania 7.2.1 *Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym*. Realizowany był on w okresie od

01.01.2009 do 28.02.2010 roku na terenie miasta Chełm i dotyczył sfinansowania III edycji uczestnictwa w zajęciach Centrum liczącej 30 osób.

Następnie współdziałając w ramach projektu systemowego „Razem wśród ludzi” współfinansowanego ze środków PO KL w ramach Poddziałania 7.1.2 *Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie*, udało się sfinansować działania podejmowane w IV edycji liczącej 63 osoby i trwającej od 1.02.2010 do 30.11.2010r.

Obecnie trwająca, V edycja uczestnictwa w zajęciach Centrum, finansowana jest w ramach projektu „Nowa szansa” realizowanego przy współfinansowaniu ze środków PO KL w ramach Poddziałania 7.2.1 *Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym*

Zdjęcia: Uczestnicy projektu „Nowa szansa” (archiwum CIS)

Projekt rozpoczął się w październiku 2010 roku i potrwa do 30 września 2012 roku. Tak określony czas trwania projektu umożliwia objęcie wsparciem dwóch edycji programu reintegracji społecznej i zawodowej – obecnie prowadzonej V edycji oraz planowanej do realizacji VI edycji.

W programie przewidziano udział osób zameldowanych na terenie miasta Chełm, zarejestrowanych w PUP, w szczególności: osób długotrwale bezrobotnych, uzależnionych od alkoholu poddających się procesowi leczenia lub po jego ukończeniu, osób bezdomnych, osób po zwolnieniu z zakładu karnego, nieaktywnych zawodowo z tytułu opieki nad dziećmi lub innymi osobami zależnymi oraz osób po 45 roku życia.¹⁰

---

¹⁰ Opracowano w oparciu o materiały projektu, www.cis.chelm.pl

Zdjęcia: Uczestnicy CIS podczas praktyk zawodowych (archiwum CIS)

Zajęcia odbywają się w czterech grupach zawodowych: porządkowej, kulinarno-porządkowej, opiekuńczo-porządkowej, remontowo-porządkowej i mają na celu przyuczenie do wykonywania pracy w wybranym zawodzie.

Zdjęcia: Uczestnicy CIS podczas praktyk zawodowych (archiwum CIS)

W ramach reintegracji społecznej prowadzone są warsztaty motywacyjne. Uczestnictwo w zajęciach pozwala na otwarcie się w grupie, dzielenie się trudnymi życiowymi doświadczeniami. Wymaga to od beneficjentów poszanowania godności ludzkiej, tolerancji. Spotkania te zbliżają do siebie członków poszczególnych grup. Dzięki temu uczestnicy wracają do życia społecznego, rozwijają i doskonalą umiejętności interpersonalne.

Zdjęcia: Uczestnicy CIS podczas zajęć integracyjnych (archiwum CIS)

Praca socjalna prowadzona w Centrum Integracji Społecznej ma na celu wdrożenie rozwiązań społecznych, jak i pomoc indywidualną. Pracownik socjalny angażuje się w pomoc uczestnikom prowadząc działania, mające na celu podniesienia jakości ich życia. W trakcie indywidualnego kontaktu pomaga wzbogacić lub odbudować zdolności społecznego funkcjonowania uczestników.

Podsumowanie

Centra Integracji Społecznej odgrywają istotną rolę w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu. Działając zarówno przy organizacjach pozarządowych jak i przy samorządzie terytorialnym w różnych formach organizacyjnych podejmują próbę przywrócenia do społeczeństwa i na rynek pracy osób, które z różnych względów nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

Przedstawione w niniejszej publikacji Centrum Integracji Społecznej w Chełmie, działające od 2006 roku, podejmuje zróżnicowane a zarazem bardzo fachowe działania, które wpływają na ich efektywność, przyczyniając się tym samym do wsparcia osób w kryzysie.

Dla wielu osób – uczestników Centrum, niezwykle ważnym jest odbudowywanie zniszczonych więzi i powrót do norm uznawanych w społeczeństwie. Przekłada się to wprost na odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu.

Opisywane w niniejszej publikacji Centrum, dzięki stale podnoszonej jakości pracy, przy jednoczesnym efektywnym usamodzielnianiu beneficjentów, stało się jednym z modelowych Centrów Integracji Społecznej w kraju, którego rolę i wagę dostrzegają zarówno środowiska pozarządowe jak i władze publiczne – samorządowe i centralne.

Bibliografia:

1. Plan działania na 2010 rok, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Departament EFS.
2. Sokołowska K., *Zakładanie i prowadzenie Centrum Integracji Społecznej*, Bractwo Miłosierdzia im. Św. Brata Alberta, Lublin 2010
3. Sprawozdania z działalności Centrum Integracji Społecznej w Chełmie za lata 2006-2010 (archiwum zakładowe CIS)
4. Ustawa o zatrudnieniu socjalnym z dnia 13 czerwca 2003 roku, Dz.U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143, z późn. zm.

Źródła internetowe:

1. <http://www.wup.lublin.pl/wup/index.php?kat=177>
Wnioski z analizy danych WUP Lublin (z dnia 15.05.2011)
2. <http://www.wup.lublin.pl/wup/index.php?kat=177>
Statystyki gminne za okres 2006-2010 (z dnia 15.05.2011)
3. http://www.cis.chelm.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=23 (z dnia 15.05.2011)
4. www.cis.chelm.pl
informacje o projekcie (z dnia 15.05.2011)

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

PRIORYTET VII – Promocja integracji społecznej

DZIAŁANIE 7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii
społecznej

Poddziałanie 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych
wykluczeniem społecznym

publikacja bezpłatna

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

